

**INGLIZ TILINI O'QITISHDA BOSHLANG'ICH SINFI
O'QUVCHILARINING KREATIV KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISH VA 4+1 TIL KO'NIKMALARINI
INTEGRATSIYALASHGAN HOLDA RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY
METODLARI**

Sultonova Oisha Ilxomjon qizi

Xorijiy til ta'limi sohasidagi tadqiqotchi-pedagog

oishasulton29.09.1999@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezisda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish, kreativ kompetensiyasini shakllantirish hamda 4+1 til ko'nikmalarini (Listening, Speaking, Reading, Writing va Grammar) integratsiyalashgan holda rivojlantirish zarurati ilgari suriladi. Boshlang'ich sinflarda olib borgan pedagogik tajribamizga asoslanib, ijodiy topshiriqlar, loyiha ishlari, rolli o'yinlar va kundalik hayotga asoslangan faoliyatlardan foydalanishning ahamiyati ta'kidlanadi. Tезisning asosiy g'oyasi — ingliz tilini o'qitishda zamonaviy, kreativ va amaliy yondashuvlarni qo'llash orqali o'quvchilarning til ko'nikmalarini o'zaro uyg'un rivojlantirish hamda boshlang'ich ta'lim bosqichidayoq samarali natijalarga erishish imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

Kalit so'zlar: kreativ kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, 4+1 yondashuvi, Speaking, kommunikativ ko'nikmalar, ijodiy topshiriqlar, zamonaviy metodlar.

Kirish

Bugungi kunda ingliz tilini o'qitishda faqat grammatik qoidalar va yangi so'zlarni o'rgatish bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarning olgan bilimlarini amaliyotda qo'llay olishiga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ingliz tilida mustaqil fikrlashi, erkin muloqot qilishi va ijodiy yondashuvini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun dars jarayonida zamonaviy metodlar, kreativ topshiriqlar va hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlardan foydalanish zarur.

An'anaviy ta'limda ko'proq tarjima qilish, so'z yodlash, grammatik mashqlar va yozma topshiriqlarga e'tibor berilgan bo'lsa, bugungi ta'lim jarayoni o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi va ijodiy fikrlashini rivojlantirishni ham talab etadi. Zamonaviy texnologiyalar va sun'iy intellekt rivojlanayotgan davrda o'quvchilarning

mustaqil qaror qabul qilishi, muammolarga ijodiy yondashishi va o'z fikrini ifodalashi yanada muhimdir.

Shu sababli boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda to'rtta asosiy til ko'nikmasi — Listening, Speaking, Reading va Writingni grammatik bilimlar bilan uyg'unlashtirish, ya'ni 4+1 yondashuvini qo'llash hamda kreativ kompetensiyani shakllantirish dolzarb masalalardan biridir. Ushbu tezisda mazkur g'oyaning ahamiyati va boshlang'ich sinflarda samarali natijalarga erishishdagi o'rni ilgari suriladi.

Adabiyotlar tahlili

O'zbek olimlaridan J. Jalolovning Chet til o'qitish metodikasi (2012), G. Sh. Tajibayevning Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish (2019) asarlarida chet tilini o'rgatish metodlari va kichik yoshdagi o'quvchilarning xususiyatlari yoritilgan. G. T. Mahkamova va Sh. S. Ashurov J. Jalolov bilan hamkorlikda English Language Teaching Methodology (2015) darsligini yaratgan. J. G'. Yo'ldoshev va S. A. Usmonovning Pedagogik texnologiyalar asoslari (2017) asarida zamonaviy ta'lim texnologiyalari ko'rib chiqilgan.

Xorijiy olimlardan Jeremy Harmerning The Practice of English Language Teaching (2015), Jack C. Richards va Theodore S. Rodgersning Approaches and Methods in Language Teaching (2014), Scott Thornburyning How to Teach Speaking (2005) asarlari til o'qitish metodlari va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga bag'ishlangan. Shuningdek, Kids' English 1–4, Family and Friends 1–4 va Solutions o'quv majmualari til ko'nikmalarini amaliy mashqlar orqali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Metodologiya

Tadqiqotning metodologik asosini kommunikativ yondashuv, kreativ ta'lim tamoyillari va til ko'nikmalarini integratsiyalash nazariyasi tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari, individual ehtiyojlari, mustaqil fikrlashi va amaliy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar o'rganildi. Shuningdek, to'rtta asosiy til ko'nikmasi — tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozishni grammatik bilimlar bilan uyg'un rivojlantirishning nazariy asoslari tahlil qilindi. Ushbu yondashuvlar tezisdan kelib chiqib, boshlang'ich sinflarda olib borgan pedagogik tajribamiz bilan bog'liq holda maqolamizda batafsil yoritiladi.

Muhokama

Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda o'quvchilarning faqat yozma ko'nikmalar, grammatika va lug'at o'zlashtirish bilan cheklanib qolmasligi muhimdir. Ayniqsa, 1–4-sinf o'quvchilarida Speaking ko'nikmasini rivojlantirish, o'rgangan so'z

va grammatik birliklarini kundalik muloqotda mustaqil qo'llay olish malakasini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Shu maqsadda darslikni to'g'ri tanlash va uning imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim o'rin tutadi.

Masalan, 4-sinf o'quvchilari uchun Family and Friends 4, Solutions Beginner yoki bilim darajasiga qarab Solutions Elementary darsliklaridan foydalanish mumkin. Family and Friends majmuasi talaffuz, grammatika va lug'atni rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lsa, Solutions darsligida Speaking mashg'ulotlari va boshqa til ko'nikmalarini amaliyotda qo'llashga qaratilgan topshiriqlar ham mavjud. Masalan, Family mavzusini o'rganishda o'quvchilar yangi so'zlarni o'zlashtirish bilan birga tinglab tushunish, o'qish, yozish, grammatik mashqlar va og'zaki muloqot faoliyatlarida qatnashadi. Bu esa til ko'nikmalarini integratsiyalashgan holda rivojlantirish imkonini beradi.

Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi rivojlanishi bilan ta'limda grammatik qoidalar va tarjimaga asoslangan mashqlardan tashqari, kommunikativ faoliyatlarga ham katta e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonda ham xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan e'tiborning ortishi o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish zaruratini kuchaytirdi. Shu sababli uy vazifalarini faqat ish daftaridagi mashqlar, gap tuzish yoki tarjima qilish bilan cheklamasdan, ijodiy va hayotiy topshiriqlar bilan boyitish maqsadga muvofiqdir.

Boshlang'ich sinflarda olib borgan pedagogik tajribamiz asosida ijodiy topshiriqlar va loyiha ishlarini ta'lim jarayoniga kiritish muhim deb hisoblaymiz. Bunday vazifalarda o'quvchi tayyor namunani takrorlash bilangina cheklanmay, o'z g'oyasini ishlab chiqishi, uni ingliz tilida ifodalashi va mustaqil qaror qabul qilishi mumkin. Masalan, My Family, My Favourite Dish, My Daily Routine va In the Bazaar kabi mavzularga asoslangan topshiriqlar o'quvchilarga lug'at va grammatik bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llash imkonini beradi.

Bugungi kunda texnologiyalar va sun'iy intellektning jadal rivojlanishi sharoitida kreativ fikrlash, muammolarga mustaqil yechim topish va yangicha g'oyalarni ilgari surish ko'nikmalari yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois ingliz tilini o'qitishda o'quvchilarning nafaqat til bilimlarini, balki ijodkorligi va mustaqil fikrlashini ham rivojlantirish zarur. Ta'lim jarayoni o'quvchiga o'z imkoniyatlarini namoyon etish va o'rgangan tilini real vaziyatlarda qo'llash uchun sharoit yaratishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda "gap tuzish va tarjima qilish" bilan cheklanib qolmasdan, kreativ va amaliy topshiriqlardan foydalanish muhimdir. Listening, Speaking, Reading va Writing ko'nikmalarini Grammar bilan uyg'unlashtirish o'quvchilarning tilni yaxlit o'zlashtirishiga,

kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli zamonaviy dars jarayonida o'quvchining mustaqil fikrlashi va faol ishtirokiga asoslangan yondashuvlarni qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda kreativ yondashuv va amaliy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muloqot ko'nikmalari va kreativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Listening, Speaking, Reading, Writing va Grammar yo'nalishlarini integratsiyalash hamda ijodiy uy vazifalarini tashkil etish orqali o'quvchilarning ingliz tilida tezroq va erkinroq gapirishiga, qisqa muddatda samarali natijalarga erishishiga zamin yaratish mumkin. Ushbu yondashuvlarning samaradorligi kelgusi maqolamizda amaliy natijalar va dalillar asosida batafsil yoritiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jalolov, J. J. (2012). Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.
2. Tajibayev, G'. Sh. (2019). Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish.
3. Jalolov, J. J., Mahkamova, G. T., & Ashurov, Sh. S. (2015). English Language Teaching Methodology. Toshkent.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching (5th ed.). Pearson Education.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.
6. Thornbury, S. (2005). How to Teach Speaking. Pearson Longman.
7. Family and Friends 1–4. Oxford University Press.
8. Solutions Beginner / Elementary. Oxford University Press.